

Teden vsak dan razen na
srijed in praznikov.Imenuje se vsak dan razen
srijed in praznikov.Published daily except Sundays
and Holidays.

PROSVEТА

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniki pre-
stori: 2657 So. Lawndale ave.Office of publication:
2657 So. Lawndale ave.
Telephone: Lawndale 4635.LETNO—YEAR XI. Cena števka
je \$3.00.Entered as second-class matter January 22, 1910, at the post-office
at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.CHICAGO, ILL., pondeljek, 14. oktobra (Oct. 14) 1918 Yearly
subscription \$3.00 STEV.—NUMBER 241.

Published and distributed under permit (No. 146) authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Chicago, Illinois. By order of the President, A. S. Burleson, Postmaster General.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1108, Act of Oct. 2, 1917, authorized on June 14, 1918.

Laon je padel.—Kajzer "sprejel" Wilsonove pogoje.

NEMŠKA VLADA POSLALA NEJASEN ODGOVOR. PREMIRJA NE BO BREZ DOBRIH GARANCIJ IN AME- RIŠKA VLADA SVARI PRED HITRIM NAVDUŠENJEM.

Washington, 14. okt. — Vlada prosi ameriško ljudstvo, da se naj vzdri sodbe o nemški noti, dokler predsednik Wilson ne dobi uradni tekst note, jo preštudira in izvrši svojo besedo. Mnoga znamenja kažejo, da ne bo premirja še takoj hitro. Amerika z zavestmi vred bo najbrž zahtevala garancije od Nemčije in te garancije bodo okupacija Metza, Strassburga, Trsta in drugih mest po ententnih četah.

Amsterdam, 14. oktoba. — Berlinški poročalec holandskega lista "Tyd" brzojavlja, da bo Nemčija izpraznila okupirane teritorije pod pogoji, da se takoj proglaši premirje, da samo belgijske čete zasedejo Belgijo, da se takoj po izpraznitvi odpore mirovna konferenca in da se zavesniki podvržejo Wilsonovim mirovnim pogojem.

Pariz, 14. okt. — Francosko časopisje zahteva soglasno, da se povrni pogoji premirja edino maršalu Fochu. "Petit Parisien" pravi: "Nemška medana komisija ne bo delala pogajev za premirje. Prezgurni ne bodo imeli voščoda pri dogovoru. Foch bo diktiral in Nemčija bo ubogala."

London, 14. okt. — Visok uradnik je včeraj izjavil: "Odgovor Nemčije predsedniku Wilsonu je nič manj kot kapitulacija, ampak Nemčija mora dati nekaj ved kakor svojo diakreditirano besedo."

Washington, 13. okt. — Sinoči je prišla naravnost iz Berlina brezjena brzojavka, ki vsebuje odgovor Nemčije na Wilsonova vprašanja, naslovljena na nemškega kancelarja Maxsa Badenskega. Brzojavko so dobili tukajšnji oficijelni krogi. Oficijelni tekot nemškega odgovora pride še danes skozi Švico. Iz vsebine odgovora je razvidno, da Nemčija sprejme mirovne pogoje predsednika Wilsona. Nemška vlada pravi, da sprejme pogoje v celoti z rezervo, da se vrši pogajanje glede na izvajanja praktičnih podrobnosti pogojev. Nota se glasi dalje, da je nemška vlada v sporazumu z avstro-ogrsko vlado pripravljena izprazniti okupirana ozemlja kakor zahtevo Wilsona v svrhu premirja; nemška vlada sugestira, da Wilson oskrbi "mešano komisijo" (menda mednarodno), ki bo aranžirala izpraznitve. Kar se tiče tretjega in najbolj važnega vprašanja, odgovarja zunanjemu minister dr. Solf, da se je "sedanja vlada" formirala na konferencah in v sporazumu z večino poslanec v državnem zboru, vendar česar govorji kancelar v imenu "sedanja" nemške vlade in v imenu nemškega ljudstva.

Nota je navidezno zadovoljiva, toda zelo zapeljiva in uradniki ameriške vlade svarojo, da se ne sme preveč navduševati. Premirje še ne tako hitro.

V slučaju, da Wilson sprevidi, da je odgovor Nemčije toliko odkritosčen, da ga lahko predloži zavesnikom v pretres, ne smemo pozabiti, da imajo Anglija, Francija, Italija in druge manjše države pravico odločiti, da se sme dovoliti premirje, ali se naj nadaljuje vojna med kristaliziranjem praktičnih podrobnosti Wilsonovih mirovnih točk, aka Amerika.

(Dalje na 3. str. 1. kol.)

Washington, 13. okt. — Vsebina nemške note, odgovarjajoče na Wilsonova tri vprašanja, ki je prišla brezjeno iz Berlina, je sledenč:

V odgovor na prvič predsednika Združenih držav ameriških izjavila nemška vlada sledenč:

Nemška vlada je sprejela pogoje, katere je podal predsednik Wilson v svojem govoru 8. januarja in v svojih poznejših poslanicah o temelju stalnega in pravičnega miru. Konsekventno namen nemške vlade je le sporazumeti se z diskutiranjem glede na izvajanja praktičnih podrobnosti teh pogojev. Nemška vlada upa, da bodo vlade držav, s katerimi je spojena vlada Združenih držav, tudi zavezle stališče, ki ga je osnacil predsednik Wilson v svojih govorih.

Nemška vlada je v sporazumu z avstro-ogrsko vlado pripravljena izprazniti okupirane ozemlja na zahtevo predsednika Wilsona v svrhu, da se doseže premirje. Nemška vlada sugestira, da predsednik v ta namen oskrbi mešano komisijo, ki naj aranžira izpraznitve.

Sedanja nemška vlada, katera je prevzela odgovornost za ta korak za doseglo miru, je bila sestavljena na konferencah in v sporazumu z veliko večino državnega zabora. Kancelar, katerega podpira večina pri vsem njegovem delovanju, torej govorji v imenu nemške vlade in v imenu nemškega ljudstva.

Berlin, 12. oktobra, 1918.

SOLF, državni tajnik
za zunanje ministarstvo.

364 AMERIŠKIH VOJA- KOV IZGUBILO ŽIVLJEN- JE NA MORJU.

Dva transportna parnika sta trčila in eden se je potopil. 1000 mož na parniku.

General March apelira na ameriško ljudstvo, da naj podpiše posojilo svobode.

MORJE VEGLO 200 TRUPEL NA SUHO.

London, 13. okt. — Transportni parnik "Orante" je zadnjo nedeljo zadel ob drugi parnik "Kashmir" blizu škotskega obrežja in se potopil. Na transportu je bilo čez 1000 mož, med katerimi je bilo okrog 700 ameriških vojakov in 30 francoskih pomorskih vojakov in okrog 300 mornarjev. 364 Američanov še pogrešajo; ostali so se rešili. Izmed mornarjev na parniku se je rešilo okrog 260 mož. Morje je vrlo suho na suho 200 trupel in mnogo so jih že pokopali.

Imena ponesrečenih ameriških vojakov bodo objavljena čim bodo dognjane vse izgube.

POZOR VOLILCI V CHICAGU!

Jutri (v tork 15. oktobra) je zadnji dan registriranja volilcev za prihodnji dve leti. Kdor se ni registriral 5. oktobra, mora to storiti jutri, ako hoče voliti 5. novembra. Stari volilni imenik so uničeni in po zakonu se morajo vse volilci ponovno registrirati vsake dve leti. Volilci bodo odprtia ob osmih zjutraj do devetih zvečer. Vzemite s seboj državljansko papirje in vsak možki mora pokazati izkaznico (registration card), da se je registriral jo vojaškobornem zakonu dne 12. septembra. Slovenski in Slovenke, ne pozabite se registrirati, kdor ima državljansko pravico!

MORILEC SI JE PREREZAL VRAT V ZAPORU.

Shelbyville, Ind. — Alfonzo Burkler si je prerezel v britvijo vrat in žile na rokah v zaporu. Pekla ga je vest in sram ga je bil, da je napravil sramoto družini, ker je obtožen umora druge vrste. V juliju je namreč ubil natega Morton Popa, ko ga je v prepriču dvakrat udaril s koso.

Burklerja so prepeljali v bojnišnico, da ga ohranijo pri življenju.

1,900,000 AMERIŠKIN VOJAKOV ONKRAJ OCEANA.

General March apelira na ameriško ljudstvo, da naj podpiše posojilo svobode.

KJE SO AMERIŠKE DIVIZIJE.

Washington, D. C. — General March, šef ameriškega generalnega štaba, je naznani, da je sedaj opkraj morja nad 1,900,000 ameriških vojakov, obenem je pa apeliral na ameriško ljudstvo, da podpisuje četrto posojilo svobode.

Dejal je, da je vojni departement vprašal kongres, da dovoli še \$8,000,000,000, da mu je mogoče izvršiti program. Dodal je, da mora ljudstvo podpirati tudi finančni program, da se dosežejo uspehi.

Zdaj ni čas, da se ustavimo na pot, je reklo general March, kajti dan moramo maksimalno človeško in denarno pomoč, vreči jo proti Hunom, da bo zmaga gotova.

Medtem ko čete nepretrganje odhajajo prek oceana, pripravijo vojni departement še dva milijona mož, ki sledi prvemu dvemu milijonom.

Razpravljajoč o situaciji na hribi, je general March dejal, da so zavezniške čete, odkar so Britje osvojili Le Catenu, še stvarajoč milij od železniškega križišča Aulnoye, ki je važna strategična točka za sovražnika. Železnicna Linje-Mauberger in posrantska železnica skozi Sedan, za katero se Američani bojujejo ob Meus, se križata v Aulnoyu. Ti dve železnicni tvořita glavno pot za gibanje nemških čet in prevažanje njihovih vojnega materiala v Francijo.

General March je naznani divizije, ki so očiščile kot St. Mihiel v boju, ki je bil pripravljanje za sedenje boje severno od Verduna. Kazalo je na zemljevid ob leve proti desni, je reklo, da so slednje divizije v boju:

Četeta (regularna); šestindvajseta (novozavlečena narodna straža); prva (regularna); devetinskrteseta (navršena); devetinskrteseta (Kansas, Missouri, Južna Dakota, Nebraska, Colorado, New Mexico in Arizona — narodna armada); druga (regularna armada).

O drugih divizijah je general March povedal sledenč: Edeninšteta divizija (Alaska, Washington)

500 MRTVIH V GOZDNEM POŽARU V MINNE- SOTI.

Straini gozdn požar v Minnesota in Wisconsin. 18,000 oseb brez strehe.

DULUTH V NEVARNOSTI.

Duluth, Minn., 13. okt. — Straini gozdn požari so uničili 14 naselij v severnem delu Minnesota in Wisconsin in 500 oseb je zgorelo in okrog 18,000 je brez domu kolikor je do zdaj znano.

Uničena mesta, ki so pogorela do tal, so: Cloguet, Brookston, Brevator, Corona, Adolph, Oden, Oneida, Carey, Barey, Bundy, Thompson, Arnold, Moose Lake in Wright.

Požar je dosegel tudi predmestja Dulutha, toda domobranska garda, ki se junakovo bori s plameni, upa ohraniti mesto. Virginija je tudi bila ogrožena, toda zdaj je varna.

Skoraj vsi prebivalci omenjenih mest, ki so se rešili, so pribegli v Duluth, toda na stotine jih se ješi na pogoriščih. Škoda je ogromna.

St. Paul, Minn. — Velik gozdn požar, ki divlja v zelenem okrožju severne Minnesota, je obkrožil Duluth, Superior in druge naselbine v dolični okolici, s katerimi je prekršana vsaka zvezda. V Moose Lake je zgorelo več ljudi. Požar je uničil mestec Brookton in ljudje so zbežali v Cloquet, ki je pa tudi že zatjet.

SLAVNOSTNO PRAZNOVANJE DNEVA SVOBODE.

Chicago, Ill. — Iz mest in industrijskih središč prihajajo poročila o slavnostnem praznovanju Dneva svobode, ki je obenem tudi štiristo in šest v dva dneva obletnica odkritja Amerike.

Na posebno slavnostni način so praznovali Dan svobode v Chien-ku. V dolgi, nepregledni povorki je bilo okoli sto voz, ki so kazali zgodovinske in alegorične slike. V povorki je bil velik oddelek pomorskih vojakov, brojč 5,000 mož. Vodil ga je kapitan Moffet, poveljnik velikojezerske postaje. Marširali so vojaki in mornariški pešček. V oddelku pomorskih vojakov je bil tudi oddelek obrežnih čuvajev z rešilnimi aparati, ki služijo na morju in Velikih jezerih za reševanje ljudi. Zastopana je bila tudi Illinoiska milicia in svojo godbo. V povorki so bili zastopani vse vojni odbori, biroji ali oddelki. Videti je bilo poštne uslužnice in policijo marširati v dolgi vrsti. Ogromno je bilo tudi število žen, ki so se udeležile pohoda. Zastopani so bili strokovno organizirani delave, podporne organizacije in sedemintrideset narodnosti.

Pohod je pričel ob eni popoldne v bojni Parc Garfield boulevard in Wentworthove ceste. Govorniška tribuna je bila postavljena na La Sallevo ulici, s katere so govorili razni doberi govorniki.

TIHOTAPCI OBSEJOVENI.

Indianapolis, Ind. — Na mestem sodišča je bilo obsojenih devet tihotapcev, ki so prodajali pojne piščake. Sodišče jih je obsojilo do \$50, do \$100 denarne grobe in sodniške troške.

VREME.

Chicago in okolica: V pondeljek in tork 14. oktobra (Oct. 14) 1918, Yearly subscription \$3.00 STEV.—NUMBER 241.

VELIKA ZMAGA! BITKA V ŠAMPANIJI KONČANA S SILNIM PORAZOM ZA NEM- CE. POLOM FRONTE. NIŠ JE PADEL.

Pariz, 14. okt. — Bitka v Šampanijski meji do Metza. Nemci se je z velikimi težavami posrečili, da so izvlekli vedno del svoje premagane armade in kleče cambranske fronte, toda izgubili so vse glavne železniške in veliko vprašanje je, kako se bodo vzdružili na novi črti brez potrebnih prometnih sredstev.

Berlin je sinoči priznal poraz v hribih Chemin des Dames in izprazniti okoliš Laon. Vsa črta ob reki Retourne v Šampanijski je v rokah Francovov in Američanov. Američani so prodrli pet milij severno od gozda Argonne.

Na fronti pri Lensu so Angleščini napredovali nadalje tri milje proti severu; severozapadno od Le Cateana so angleške in američke čete okupirale vse ozemlje na zahodnem bregu Sense in dosegli so vrhovno od gozda Argonne.

London, 14. okt. — Srbke čete so okupirale Niš, začasno mesto v severni Srbiji. Francoski so vzel Prištino in avstrijsko čete bežejoči iz Albanije v Črno Goro.

London, 14. okt. — Nemški vojni stan je sinodni priznal, da so zavezniške čete v Šrbiji vsele Niš in Metz so se umaknili v hrib severno od mesta. Iz Pariza poročajo, da so zavezniški na balkanski fronti v času ofenzive vjeli 90,000 mož in vplenili 2000 topov in zamenjali mnogo drugih materijala.

Pariz, 13. okt. — Pod britiskim silnim zavezniškim napadom na 75 milij dolgi fronti od La Fere do reke Mase so nemške armade včeraj izpraznile velik kos francoske zemlje.

Na vzhodnem krilu te črte so Francoski izgnali Nemce iz glavnega gozda St. Gobain in obkrožili so Laon od treh strani. Laon, zadnja velika postojanka v srednjem nekdanji Hindenburgove črte, padeva včas. Dalje proti vzhodu so Francoski napadli na 2000 silnih zavezniških napadov na 75 milij dolgi fronti od La Fere do reke Mase so nem

PROSVETA

GLASILLO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izjava dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada \$3 na leto, \$1.50 za pol leta in 75¢ za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$3 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v oklepanju n. pr. (Sept. 30-18) poleg valjega imena in naslova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovito jo pravzemo, da se vam ne ustavi list.

ZASTOPSTVO NA MIROVNI KONFERENCI.

V soboto smo poročali, da so zastopniki Slovencev, Hrvatov in Srbov v umirajoči avstro-ogrski monarhiji in v Bosni ter Hercegovini izjavili, da sprejmejo splošni mir na temelju samoodločevanja ljudstev in pod pogojem, da ima Jugoslavija svoje delegate na mirovni konferenci z vsemi pravicami kakor jih bodo imeli pooblaščenci drugih držav in narodov. Dalje zahtevajo zastopniki priznanje popolne neodvisnosti Jugoslavije, v kateri morajo biti priznane tudi narodne manjšine in katerim mora biti zajamčen svobodni jezikovni, kulturni, gospodarski in socialni razvoj.

Te zahteve jugoslovenskih voditeljev so docela logične in pravične. Ker je po izjavi ameriške vlade osvoboditev avstro-ogrskih Jugoslovanov že gotova stvar, bi bila največja krivica, če bi jim merodajni faktorji, ki bodo imeli odločilno besedo na mirovnem kongresu, odrekli popolno zastopstvo; enaka krivica bi se godila tudi Čehoslovakom, Poljakom, Armencem in drugim narodom, ki bodo svobodni po tej vojni.

Revolucionarne sile, ki delujejo za velik preobrat v avtokratičnih delih Evrope, in vedno bolj vstajajoča zavetnost ljudskih mas v demokratičnih državah sta nam porok, da bodoči mir ne bo delo državnikov, birokratov in kapitalističnih magnatov, temveč bo delo narodov samih. Kmet, delavec, učitelj, pisan in umetnik, ki danes v vojaški uniformi prelivajo kri na bojiščih, in ki obdelujejo polje, zlivajo topove in granate, kopljajo premog — ki so z eno besedo bojna sila na fronti in doma, morajo imeti odločilno besedo, ko se bo sklepal mir.

Ameriški Jugoslovani, ki delujemo z besedo in dejanjem, in ki pomagamo krvno in denarno, da postane načelo samoodločevanja meso in kri, podpiramo pravične zahteve naših bratov v starri domovini in pomagati hočemo z vsemi silami, da njihove zahteve ne bodo zastonj. Zdaj vidimo, da je glas našega Slovenskega republičanskega združenja tudi njihov glas; separatno in v veliki razdalji delujemo za en cilj, ki more biti edini cilj našega zatiranega in po pravi demokraciji hrepenečega naroda.

V kaosu brzojavk, ki zadnje dni slikajo igro habsburške Avstrije, katera v deliriju svojih zadnjih izdihljev šepeče o avtonomijah, vidimo, da stoje Čehi in Jugoslovani neomahljivi; vidimo tudi, da so se pričeli dramatični nemški socialisti v Avstriji in spoznati znamenje dneva.

Avtokratične sile se bližajo svojemu Sedanu — Sedanu v resnici — in na obzoru je videti znamenja zarje...

IZGUBE NA BOJIŠČU IN DOMA.

Seznam mrtvih, ranjenih in pogrešanih na bojišču je vedno večji odkar so ameriške čete v veliki ofenzivi v zadnjih treh mesecih. Povprečno je objavljenih okrog tristo imen dnevno in med njimi je vedno več slovenskih imen. Slovenska demokracija v Ameriki je pričela s ponosom prispevati svoj krvni delež za zmago in triumf pravice.

Morda je kdo tako majhen, da se vznemirja vsled naralčajočega seznama padlih junakov. Ce je kdo res tako pritlikav na duši, naj spozna fakt, da je na fronti varnejše kakor pa doma.

Ako bi časopisi vsak dan objavljali število smrtnih slučajev in telesnih poškodb, ki se dogajajo v rudnikih, tovarnah in na železnicah, tedaj bi bila ta lista izgub primeroma veliko večja od izgub na bojišču. Rudar pod zemljo in delavec pri plavžu je v ravno takšni nevarnosti kot vojak v zakopu ali strelskem jarku. Morda pride kmalu čas, ko bo znala država ravno tako ceniti padle junake pri delu kakor ceni padle junake v boju in spomin na oboje bo slavljen.

Ravno te dni razsaja v Ameriki španska influenca. Samo v Chicagu je dnevno čez tisoč novih slučajev in čez

sto mrtvih. V taboriščih umre te dni več vojakov kakor jih istočasno pada na fronti. Epidemija seveda ne bo trajala dolgo — toda v tem momentu je na fronti manj nevarnosti kakor doma.

DOPISI.

Aliquippa, Pa. — V 187 in 217, številki Prosvete sta bila priobčena dopisa iz tega kraja, katerih pisec se ni podpisal s pravim imenom. Prvič se je podpisal "Član društva Grozd" in drugič z začetnimi črkami "F. L. J." V dopisih nam očita da smo avstrijaki in da simpatiziramo s kajzerjevo v Karlovo vlado. Način tega pisanja ima brezvonomo namen očrtiti rojake v javnosti za nenaklonjenost Združenim državam, kar nikakor ni lepo od braha, člena SNPJ. Vsi tukajšnji Slovenci so kupili liberty bonde in vojnovarčevalne znamke in to menda ni znak, da smo proti Z. D. Zato naj bodo ljudje, ki nas hočajo očrtni v javnosti, oprezni, ako se nočejo seznaniti z roko pravice.

Kar se tiče SRZ, ni treba misliti, da bo pisec dotedenj dopisov ustanovil lokal. org. v tem kraju. Tudi so tukajšnji rojaki že darovali po svojih močeh v prid SRZ. Ako je pisec radoveden, kdo so bili darovalci, tedaj lahko piše tajniku SRZ, ki mu bo potrebno pojasnil.

Valentin Grad.

(Op. ured. Osebnosti smo izpuštili. Dopus je bil v nekaterih delih posnet po nekem dopisu, ki je bil to pletje priobčen v tem listu, v katerem je dopisnik tudi šibal nekoga dopisovalca, ki je načelno črnil za "gnezd avstrijakov". Ker nimamo navade priobčevati dopise z enako vsebino dvakrat ali večkrat, smo dotedenje stavke izpuštili. To vam pojasnjujemo zato, ker ste zahtevali "da se priobči vse, kar ste pisali.")

LISTICA UREDNIŠTVA.

T. K. Gillespie, III. — Kadar pošljete tak dopis kakor je zadnji, morate navesti, v katerem listu je bil priobčen dopis, na katerega odgovarjate in v kateri številki, drugače stvari ne moremo pribeti.

Odmivi.

Silna, nepremagljiva Nemčija se je zamajala v njenih temeljih. Stavba njenе militaristične avtokracije poča v nekih delih posnet po nekem dopisu, ki je bil to pletje priobčen v tem listu, v katerem je dopisnik tudi šibal nekoga dopisovalca, ki je načelno črnil za "gnezd avstrijakov". Ker nimamo navade priobčevati dopise z enako vsebino dvakrat ali večkrat, smo dotedenje stavke izpuštili. To vam pojasnjujemo zato, ker ste zahtevali "da se priobči vse, kar ste pisali.")

Res je, da je kajzer slaboumen, kar pa ni postal šele sedaj, ko druge zavezniške armade proti meji države. Poleg kajzera je bila slaboumena tudi večina nemškega ljudstva, ki šele sedaj prihaja k pameti in spoznava kajzervojev slabounost. Pravijo, da je najlepša lastnost človeka, ako se uči spoznavati tudi svoje napake.

Kaj velja za posameznike, velja tudi za narode, tudi za nemški narod!

Z ogromnimi žrtvami je počlep nemške hegemonije zgoradil most preko Balkana v Malo Azijo. Razdelili so tisoče domov, razdelili so mesta, uničili polja, in stotisočem ljudem so preskrbeli preživljaj grobov. Te žrtve so se jih izplačale, kajti most je bil dosegel in od Berlina do Carigrada in še dalj v Malo Azijo so ga stražili nemški vojaki, "nepremagljiva" nemška vojska."

Ob času velikih povodenj ne poznajo valovi nobene milosti in podirajo pred seboj vse, kar jim pride na pot. Mnogo mostov, o katerih se je mislilo, da bodo ključovali vsaki povednji, so odnesli deroči tok. Storiti jim ni bilo treba drugega, kakor izpodbiti stene na katerih je slonel most, ali pa izpodkopati sipine, na katerih je bil zidan in most se je zrušil.

Bolgarija je tvorila tako stebre, na katerem je bil zgrajen nemški most v Malo Azijo; toda prisia je povodenj zavezniških armad, ki je zapečatala usodo mostu, ki je vezal Berlin, Dunaj in Budapešte s Carigradom in Malo Azijo. Milijonske žrtve ljudi so bile zastonj. Milijone mark, katere je izdelala Nemčija za balkansko kampanjo, milijone kron, katere so morali prispevati avstrijski davkopalčevalec za invazijo Balkana, je sedaj odnesla povodenj zavezniške ofenzive.

Militaristi v Berlinu so se posmevali, ko so Združene države dne 6. aprila 1917 proglašile vojno stanje med Nemčijo in Z. D. Kaj pa jim sploh more Amerika, so vpraševali. Municijo in Evropo je že pred napovedjo vojne poslala zavezniškom. Armade nima, tisto malo čet, ki jih ima, pa ne bo mogla spraviti čez more, za kar bodo skrbeli nemške submirnice.

Mostove, katere odnašajo hudočniki, se lahko ponovno zgraditi, toda mostu nemškega imperijalizma čez Balkan ne bo mogoče nujdar več zgraditi, kajti nemški imperializem v sedanjem pomenu besede je postal stvar prečnosti. Nanj se bo spominjala le še poznejša zgodovina z zaničevanjem, kadar se bodo ljudje spominali grozot, katere so moralni prečnosti.

Prošlo pomlad, ali bolje, v začetku poletja, je hitel feldmaršal Hindenburg prorokoval, da ne more se v tem letu v vojni ohraniti. Tudi ta manever se jih bo izjavil, kajti mir bodo dobili šele takrat, kadar utonje v morju zgodovine, njihovo vlogo pa prevzame nemško ljudstvo.

Vodilni krogi Nemčije in Avstro-Ogrske se zavedajo svoje brezupne igre, zato poskušajo s hitrim končanjem vojne ohraniti vsaj še nekaj svoje moči. Tudi ta manever se jih bo izjavil, kajti mir bodo dobili šele takrat, kadar utonje v morju zgodovine, njihovo vlogo pa prevzame nemško ljudstvo.

Tudi avstrijaki Karl ne čuti prav nobenega veselja slediti vzhodu bolgarskega Ferdinanda. Habsburško cesarstvo si želi ohraniti, zato tudi on manevrirat s svojimi kartami pri igralki mizi svetovne politike. Svetu poroča, da bo Avstro-Ogrska preuredila federativno monarhijo, kjer bodo imeli narodi svoje avtonomije, ki bodo seveda avstro-ogrškega kralja. Iz "očetovske ljubezni" do Jugoslovanov bo ustanovil Jugoslavijo, ki bo obsegala kraljevine Hrvatsko, Slavonijo in Dalmacijo, ter Bosno in Hercegovino.

Njegovo očetovsko srce mu ne da miru drugače, da dà tudi Čehom avtonomijo. Slovencev, teh niti ne omenja. Morda so že vsi pomrli, ali pa so tako navdušeni avstrijaki, kajti nekateri naši rojaki v Z. D., ki imajo največjo zabavo s tem, da pišejo anonimna pisma listom, ki se ne vključajo "presvetemu" avstrijskemu cesarju. Omenjeni revere v svoji duševni praznosti obljubljajo maščevanje vsakemu, ki si upa oskrnuti sveto ime avtokratične Avstrije. Oni so še vedno trdno prepričani, da so vsa poročila o zavezniških zmagačih velikanških bluf časopisov, ki so v bosta prišli Avstrija in Nemčija kot zmagovalki iz te vojne. Tedaj pa se prične za nas krijev pot, kateremu ne bo postajal nekončna kraja. Ej, prijatelji, kralj Hindenberg, Ludendorf, kajzer in celo vrsta drugih avtokratov je bila tega minacija pred pol letom. Danes pa se ti gospodje umikajo v zadnje sedeže.

Teritoriji, na katerih žive Jugoslovani, so za Avstro-Ogrske zivljenskega vprašanja. Zato bo poskušala vse, da se ohrani kot celotna država pobaranata z avtomornimi provincemi. To pa ne bo niti da daleč pomenilo osvoboditve narodov, ki žive danes v njihovih mejah, pač pa nadaljevanje kulturnosti in odzarskega zadržanja v drugi obliki.

Vsaka drama ima tudi zadnje dejanje, tako ga ima tudi sedanjega svetovna borba. Ako bo Jugoslovani v zadnjem dejanju te drame igrali eno glavnih vlog, tedaj se je treba nanjo drugače pripravljati, kajkor se to sedaj dogaja. Mi dvomimo, da bodo države podpirale idejo velike Srbije in ji pridružile tiste teritorije v Avstro-Ogrski, v katerih žive Jugoslovani. Zato je treba stvar organizirati v smislu, kot so jo organizirali Čehoslovaki. Gibanje naj pride iz naroda, ki je prizadet v tem oziru. Na to je treba misliti, ne šele potem, ko bo padlo zagrinalo, nego sedaj. Kaki nepooblaščeni odbori ne stejejo, pa če se nazivajo še s takim imenom. Treba je, da imajo zastopniki za seboj ljudstvo. Ako se pa hoče to doseči, tedaj je treba drugih kraljev, ne pa kraljevskih deklaracij.

Kadar ti zgori stara, neprikladna hiša, tedaj bo lahko z vstrajnostjo in s pomočjo soščev lahkost postavil novo, boljšo, in tvojim potrebam odgovarjajoče poslopje.

Hiša avstrijske državne stavbe je danes v plamenu, katero poskušajo njeni avtokratični lastniki rešiti pred katastrofo. Mi nismo pozvani, da pomagamo pri gašenju, nego da pomagamo do porušitve stavbe, ki je na potu svetovnemu napredku. Ako jugoslovansko ljudstvo noč živeti še v nadaljevju v starri habsburški podružji, tedaj bo moralo podvzeti druge korake, kajkor do sedaj, ko je dopustilo nekaterim pustolovcem, nezmožnim zastopati narodove težnje, igrati vlogo ljudskih predstavnikov.

Militaristi v Berlinu so se posmevali, ko so Združene države dne 6. aprila 1917 proglašile vojno stanje med Nemčijo in Z. D. Kaj pa jim sploh more Amerika, so vpraševali. Municijo in Evropo je že pred napovedjo vojne poslala zavezniškom. Armade nima, tisto malo čet, ki jih ima, pa ne bo mogla spraviti čez more, za kar bodo skrbeli nemške submirnice.

Militaristi v Berlinu so se posmevali, ko so Združene države dne 6. aprila 1917 proglašile vojno stanje med Nemčijo in Z. D. Kaj pa jim sploh more Amerika, so vpraševali. Municijo in Evropo je že pred napovedjo vojne poslala zavezniškom. Armade nima, tisto malo čet, ki jih ima, pa ne bo mogla spraviti čez more, za kar bodo skrbeli nemške submirnice.

Ministro je komaj šefi dni, od kar zo Združene države pričele z aktivnim bojem proti Nemčiji ter jenim zavezniškim in avtokratičnim pohlepni so moralni v tej kratki dobi spoznati svojo velikansko zmoto v podcenjevanju moči ameriškega ljudstva, kar jo je pokazalo s koncentriranjem in organiziranjem svojih sil. Amerika je prekritala vse nemške načrte in bojniški dobiti dobiva igro. Nemčija ingubira zadnje svote na zadnje karte.

Vodilni krogi Nemčije in Avstro-Ogrske se zavedajo svoje brezupne igre, zato poskušajo s hitrim končanjem vojne ohraniti vsaj še nekaj svoje moči. Tudi ta manever se jih bo izjavil, kajti mir bodo dobili šele takrat, kadar utonje v morju zgodovine, njihovo vlogo pa prevzame nemško ljudstvo.

Say! Ali je v vaši naseljini že organizacija S. R. Z. Ako ne,

zakaj jo ni? Vprašaj druge rojake, zakaj ste zanemarili organiziranje? Ako se čutite krive, te naj pišete kazem s tem, da se takoj lotite organiziranja v najširšem smislu. Žrtvujte vase proste vede, kajkor jih artujejo nešte drugi Slovenci, ki so aktivni v gibanju SRZ.

ŠTEVILO DELAVK V MUNICIJSKIH TOVARNAH**NARASCA.</**

Nemčija "spreje-la" Wilsonove pogoje.

(Nadaljevanje s. 278 stran)

spleh dovoli, da se o točkah vrše knakna pogajanja.

Odgovor na drugo vprašanje, ki se tiče izpraznitve okupiranega teritorija, bi bil še zadovoljiv, ampak jasen ni. Nemčija pravi, da je pripravljena z Avstrijo vred izprazniti invadirane dežele, ne pa ve, ali vse dežele ali samo belgijski in francoški teritorij.

Najbolj mističen pa je odgovor na tretje vprašanje. Nota omenja "sedanje nemško vlado". Kje je ta vlada? Kakšna je razlika med sedanjim in prejšnjim vlado? Zmislilno je, da je v noti sedemkrat omenjena "nemška vlada", toda nikjer ni besede "cesarska", dasi ravno je v zadnji Maksovi noti še bila "cesarska nemška vlada". Ali niso morda v Berolini nalači izpustili besedo "cesarska", da preslepijo Ameriko in zaveznike. Dr. Solf pravi, da je "sedanja vlada" nastala po volji večine državnega zbora in da kancelar govori v imenu te vlade in v imenu nemškega ljudstva. Znano pa je, da nemški rajhstag ravno takšen kaščen je bil pred vojno, to je da ni direktni zastopnik ljudstva. O tej točki bo treba se pojasnila iz Berlina.

Predsednik Wilson je dobil besedilo note sinoči, ko je govoril v prid posojila svobode v New Yorku. Wilson ni dal nobenega komentarija in tudi uradni krogi v Washingtonu ne rečijo drugega kakor samo to, da naj ljudstvo poteka in medtem se ne sme varati z misijo, da bo vojne kmalu konec. Ameriška vlada se mora posvetovati z zavezniški in če se oni ne odločijo za premirje, ga ne bo.

Washingtonski oficijelni krogi tudi pričakujejo, da Wilson stopi pred kongres in javno razloži svoje stališče, kisiklavzemu naparm odgovor nemške vlade.

Kam se je skrila cesarska vlada?

London, 13. okt. — Angleški uradni krogi pravijo, da je izpustiti besede "cesarska" v odgovoru Nemčije na tri Wilsonova vprašanja nova zvijača. Maksova vlada — mešanica socialistov, klerikalcev in militaristov — se hoče prikazati kot "demokratična" v smislu Wilsonovih zahtev in zato so izpustili besedo "cesarska".

Nota je bila objavljena v Londonu včeraj popoldne, ko je prišla brezžičnim potom direktno iz Berlina. Nota je zbudila precej sumu. Splošno zahteva v Angliji je, da se Nemčija poda brez pogojno, toda nota ne govorí o kakih brezognostih. Nemški listi, ki so prišli včeraj skozi Amsterdam, celo pišejo o "kompromisu", kakor da so Nemci že prepričani, da bo Wilson dovolil dolgo debato o svojih mirovnih točkah. Anglija je pa odločno proti vsakemu kompromisu.

Kaj je s kajzerjevo dinastijo?

Pariz, 13. okt. — Sredi splošne mirovne govorice in neprestanih porazov nemških čet postaja osebni položaj kajzera in njegove dinastije vedno bolj kocljiv in grozec. Vesti, da je Viljem abdiciral, oziroma da hoče odstopiti vsak čas, se še vedno ponavljajo. Nemški listi so ga pričeli zadnje čase odprt napadati. "Muenchener Post", vodilni list na Bavarskem, piše pred par dnevi: "On (Viljem) bi vladal nemčijo, toda se danes ne pozna Nemčija. Zdi se, da je postal slep in gluhi."

Francoski minister municije Albert Thomas je izjavil včeraj v intervjuju, da preteče se najmanj eno leto predno ponehajo miličistične operacije, čeprav že zaveznički že danes zedinijo za mir.

Cesar Karl razglaša sleplino avtonomijo.

Amsterdam, 13. okt. — Avstrijski cesar Karl je v petek izdal napis, v katerem razglaša, da so dežele Hrvatka, Slavonija, Bosna in Hercegovina ter Dalmacija ena avtonomna država.

Kakšen odziv je med Jugoslovani na ta razglas, še ni znan. Znano pa je, da Jugoslovani ne marajo nič manj kakor nedovisno državo. Čehi so pripravljeni za splošno revolucijo in čakajo same na dano znamenje, ki morda pride še te dni.

Ministerski predsednik Ilusarek je odstopil in na njegovo mesto je

baje imenovan pacifist profesor Heinrich Lammasch.

Avstrija hoče sprejeti Wilsonove pogoje.

London. — Iz Amsterdama javljajo, da je Avstrija obvestila Nemčijo, da hoče sprejeti mirovne pogoje predsednika Wilsona. Ravno tako obvestilo je dalo Turčija. Iz Pariza poročajo, da je v Carigradu razglašeno obsedno stanje.

Vladna kriza na Ogrskem.

Amsterdam. — Z Dunajca poročajo o ministrski krizi v Budapešti. Dr. Aleksander Wekerje je podal ostavko po konfereci s cesarjem. Koalicija vlada, pri kateri bodo udeleženi tudi socialisti, je možna.

Cehi so preložili kongres.

Bazel, Švica. — Zadnji torek se je imel otvoriti kongres čeških političnih voditeljev v Pragi, toda voditelji so kongres odložili za toliko časa, dokler predsednik Wilson ne odgovori na nemško ponudbo za premirje.

Revolta nemških vojakov v Rusiji.

Stockholm, 13. okt. — Iz Petrograda javljajo, da se je v Pskovu uprli nemški polk in razvili je rdečo zastavo. Vojaki so izjavili, da gre do Berlin in izsilijo mir. Uporniki so bili premagani in razorenimi.

1,900,000 AMERIČANOV ON-KRAJ OCEANA.

(Nadaljevanje s. 278 stran)

ington, Oregon, California, Idaho, Nevada, Montana, Wyoming in Utah — narodna armada) je še na ameriškem vežbalnem ozemlju: oseminsedeseteta (zapadni New York, New Jersey in Delaware — narodna armada) je na bojni črti s prvim zborom, toda njena pozicija ni znana; osemindvajseta (New Jersey, Delaware, Virginia, Maryland in Distrikt Kolumbije — narodna straža) je na bojničku v Vogezah kot je sedemnadeseteta (narodna straža države Ohio); devetdeseta (Texas in Oklahoma — narodna straža) je na st. Mihelski fronti; dvainosemdeseta (Alabama, Georgia in Tennessee) je vzhodno od Argonov in dvainštirideseta (mavrična) je v Woewru.

Šef generalnega staba je povabil, da je dosegel prvi vel generala Pershinga in seznamom lahko raznjenih vojakov. Na imeniku je približno 16,000 imen. To število je vedno krožilo in radi tega je bilo določeno, da imenike prinesejajo sli.

Pronašli so tudi, da so v prvih seznamih vpisani tudi taki, ki so ponesrečili drugod in niso bili raznjeni na fronti. Imenike zdaj preglejujo in bodo kmalu pripravljeni, da jih izročijo časopisu.

Opisujejo operacije na fronti, je general March rekel, da je angleški in ameriški naval med St. Quentinom in Cambriem pretresel ves sovražni odpor in je povzročil začasno desorganizacijo v nemških vrstah.

Na prvi dan navala so povprečno na vsi fronti napredovali za tri milije, v sredo so pa napredovali šest milij na petinštideset milij dolgi fronti. Francozi so napredovali na južni tretjini bojne črte. V treh dneh so zaveznički prodrljki štirinajst milij globoko v sovražni teritorij. To je bilo najhitrejše napredovanje, odkar je pričela protiobenziva.

Vzhodno od Meuse so ameriške in francoske čete prodrije naprej miljo in pol na štiri milije dolgi fronti in so oddaljene deset milij od železničkega sistema Valenciennes-Metz, in če ga pretrgajo, bodo Nemci prerazali eno glavnih zvez v zaledju, ki vodijo v Nemčijo.

Francoske in ameriške operacije zapadno od Meuse so izravnale črto v Argonih in severno od Douai, govorile znamenja, da sovražnik ostavlja to akcijo.

Razno iz inozemstva.

Belgijski posvati domov.

London. — Belgijške oblasti so pozvali Belgijke, ki bivajo na Angleškem, kamor so pribrezali v začetku vojne, da se naj pripravijo za pot v domovino.

Nemci so odpeljali francoskega nadškofa.

Pariz. — Ko so Nemci zapustili Cambrai, so vzeli s seboj nadškofa Cholleta.

10,000 Francov osvobojenih.

London. — Angleške in ameri-

ške čete so v ofenzivi severno od Cambrija obvobodile blizu 10,000 francoskih prebivalcev, ki so bili več kakor štiri leta podloženi nemških vojaških oblasti. Stiritisoč oseb — večinoma starejši žensk in otrok — je čakalo na svoje obvodenje v Bohain. Prebivalci so bili v žalostnem stanju, tri dni so bili brez jedi. Angleži so našli v Caudryu 2500 civilistov, ki so jim hiteli naproti z razprstimi rokami in poljubljivali so jih roke in oblike. Sironiakom so tekle solze veselja po lileb. Nemci so jih pred odhodom očrpali vsega inectja.

Odsek naznana, da se kasnejše bavi z občinami in farmarji.

\$10 davka je določenega za vsak pasażirski avtomobil, ki ima najmanj dva sedeža in ne več kot sedem, in če avtomobil nudi kot javno prometno sredstvo.

Davek na tabak je bil sprejet brez popravka.

Davek na nove in stare avtomobile, ki ga ima plačati kupec, je bil nizkan na polovico.

LADJA TORPEDIRANA, KER JE VOHUN IZVEDEL ZA NJEN ODHOD.

New York, N. J. — Ameriška transportna ladja je bila torpedirana, ko je Otto Selmer, sovražni podanik, izvedel od mornariškega podčastnika, kedač opipljivo. Lehmer je ameriškim mornarjem donosal tudi opojne pijace. Tako je izpovedal mornariški lajtnant Murray, ki je to zredno preiskoval.

Otto Lehmer in gđe Margaret Sullivan sta bila pozvana na zavor pred zveznega komisarja Stantonom, ker sta prodajala opojne pijace pomorsčakom.

Pri zasišjanju so doprinesli dokaze, da je Lehmer vedel kakšno vloga igra Sullivanova, ki je vabila ameriške oficirje na svoj dom, jih opipnila, da niso vedeli, kaj govorijo. Na ta način je izvedela Sullivanova važne tajnosti.

Lajtnant Murray je navedel, da je igral mornariški podčastnik povedal Lehmerju in Sullivanovi, kedač odpluje transportna ladja. Posledica tej izpovedi je bila, da je bil transportni parnik torpediran.

Podčastnik je po izjavi lajtnanta Murrayja arretiran v Franciji. Priveden je v Ameriko, da pride pred vojni sod. Sullivanova je komisar paroliral, da se kasneje vrne in izpove vse, kar je zna. Spravjet je bil davek na ženske klobuke, ki stanejo več kot \$15.

TOVARNE V COLORADU DO BEVOJNA NAROČILA.

Denver, Colo. — Tukajnja zveza tovarnarjev je prejela od ňeve zveznega opremnega departmента brzjavno obvestilo, da se pripravijo za vojno narodila, kajti influenca na vzhodu precej ovira vojno industrijo. Zveza tovarnarjev je obljubila po svojem tajniku L. R. Lewisu, da bo storila vse, kar je v njeni moči, da zadosti kliju šefu opremnega departmента.

BOLNIŠNICA V RIVIERI ZA AMERIŠKE VOJAKE.

Washington, D. C. — Pod nadzorstvom majorja W. H. Browna iz Detroita so zgradili v južni Franciji več bolnišnic, v katere postavijo 30,000 postelj. Enote, sestavljene iz ameriških zdravnikov in strežnic, pošljajo v Nico in druga mesta v Rivieri, v katerih so zgrajene bolnišnice. Tako poroča brzojavka "Ameriškega rdečega križa."

DVA MOŽA UBITA OD ŽEN.

Chicago, Ill. — Mrs. Luisa del Fiasco je bila aretirana, ker je ubila Filipa Monolizia, ki je pri njej stanoval. Izpovedala je policiji, da ji je Monolizio stavil nemoralne predloge in ko ga je zavrnila, jo je napadel.

Bežala je v njeni spalni sobi. Pograbila je samokres v predalju in oddala nanj strel, ko jo je hotel znova prijeti. Krogla ga je zadevo v čelo. Žena je pričela klicati na pomoč, prišli so sosedje in policijski.

Ko je prišel patroljni voz, je histerična žena ležala na tleh, okoli nje so pa bili štiri mali otroci v starosti od enega do petih let. Policej je jih dovolila, da se vrne domov, ko je zaslišala pričo.

Frank Ehlid in njegova soprona sta se pripravila pri večernji. Ta preprič je bil nekaj navadnega v šestletnem zakonskem življenju. Naenkrat je žena pograbila nož in ga zasadi v živo. Božično posteljo, ki je izjavil, da je prišel za vso gospa, zmanjšuje coklinog nog in lažje hrbtobol. Poskusite ga. Prodaja se v letarnah. Cena 75c in \$1.25.

— W. L. SEVERA CO., CLEVELAND, OHIO

ELEKTRIČNA DRUZBA ZAHTEVA POVIŠANJE PRI-STOJBIN.

Kokomo, Ind. — Indiana Railways and Leight kompanija je vložila prošnjo, da se ji dovoli povisanje pristojbin za električno razsvetljavo v Kokomu. Če komisija prizna prošnjo, bodo dokumente moralni dražje plačevati električno luč, kajti učinka razsvetljava ni prizadeta.

SENATORJI SO ŽEVALI DA VRK NA AVTOMOBILE IN MOTORČIKLJE.

Washington, D. C. — Senatni finančni odsek, ki razpravlja o davni predlogi, sprejeti v kongresni zboru, je določil \$10 davka na leto za vse osebe, ki izvajajo kakšno obrt ali profesijsko in imajo na leto \$2,500 kosmatih dohodkov. Prizadeti so tudi farmerji, da je zborovna jih je zborovna oprostila.

Sprejeti davek na strelno oro-

Slovenske Narodne

Datum: 17. junija 1907
1907

Podpora Jednoto

Inkorp. 17. junija 1907
z dñ. Bilata.

GLAVNI STAN: 807-59 NO. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

UPRAVNI ODBOR:

Predsednik: John Vogrič, box 290, La Salle, Ill.

I. Podpredsednik: J. Bratkov, B. F. D. box 86, Girard, Kan.

II. Podpredsednik: Josip Kuhelj, 923 Ewing Ave., So. Chicago, Ill.

Tajnik: John Verderbar, 2708 No. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Blagajnik: Anton J. Terbovec, P. O. Box 1, Cicero, Ill.

Zapisnik: John Malek, 4008 W. 81st St., Chicago, Ill.

MADMORNI OMREŽEK:

John Ambrožič, box 551, Canonsburg, Pa.

Paul Berger, 741-1st St., La Salle, Ill.

F. S. Tascher, 276 Ahney Ave., Rockspring, Wyo.

POBONITNI OMREŽEK:

Anton Hrast, Box 140, Canonsburg, Pa.

Lo

Iz življenja Tomaža Križaja

Povest. Spisal Josip Hrastar.

(Nadaljevanje.)

"Zakaj ne, gospodična Marica? Ali vam ni všeč, da se potrdi kdo in pride zaradi vas tako daleč tudi v takšnem vremenu?"

Njegove besede so bile toplice, njegov pogled je bil mehak in prav tako mehak tudi rabe pričak njegove roke, ko se je doteknila nje belih prstov.

Marica je zardela.

"Seveda sem vam hvaležna za ta obisk, zlasti danes, ko ni doma mojega brata. Odšel je večer popoldne v mesto, nenadoma je moral po nekem nujnem opravilu."

Tomaž je bil presenečen. Dosedaj se še ni bil zgodil nikdar, da bi ne bilo Majdega doma, da bi bil tako sam in nemoten z Marico kakor danes. To presenečenje se je pa takoj izpremenilo v neko zadrgo, ki je prišla kar nenadoma in samo obsebi in ki si je ni vedel Križaj razložiti. Kar nekaj ga je začelo dušiti v grlu, da ni mogel najti pravne besede, ki bi z njo začeli razgovor. Rešiti ga je morala Marica sama.

Odrožite, gospod Križaj," je dejala s svojim navadnim naglasom, "čakajte, pomagam vam, pa sedite nekoliko k meni. Še nekoliko popravim ogenj v ognjišču, da bo toplice, gotovo ste vse prezebe."

"Ni tako hudo, gospodična Marica."

Odvalio se mu je od sreca, zadrega je minila V tem ko je ona popravljala ogenj, je sedel na stol blizu njenega. Potem je prisledila tudi ona.

Začela je z njim govoriti popolnoma vskidanje, navadne reči. Bila je vesela, dovtipna. A Tomaž je odgovarjal nakratko, skoro ni slišal nje izvajani. Poslušalo je samo uho, misli njegove so bile obrnjene drugam. Iskale so nečesa globoko tam notri v duši in iz tega nečesa se je moral izčimiti, se je moral poroditi beseda na njegovih ustnih, beseda, ki bo izdala vso veliko skrivenost, ki jo nosil zapro že toliko časa v svoji notranjščini. Vedno više je sililo, bilo je že na jeziku, bilo je v očeh, bilo je na ustih, razililo se je po obrazu kakor večerna zarja, stopilo je v roke in drhalo po vsem telesu.

Nastala je nekoliko hipov tišina, Marica ni imela povedati ničesar več. Naslonila se je ob roko in zrla skozi okno. Tam zunaj je trepetalo drevje, na vejah so se svetile velike deževne kapljice, nad gridi so se trgali oblaki. Sanjava je zrlo jeno oko tja vun. V tem hipu se je skozi presledek prikradel svetel solnčni žarek ter poljubljene goste lase in se pomikal niže, na čelo, na oči, na ustna. Bila je lepa v tem trenotku, ko se je zaljubil vanjo celo solnčni žarek.

In tedaj se je tudi zgodilo, da se ni mogel več zdržati Tomaž Križaj. Moral bi bil imeti nadčloveško moč, da bi zadržal to, kar je sililo iz sreca z neodoljivo močjo v tem trenotku njegova življenja.

Iztegnile so se njegove roke hrepeneče in drheče, zdrsnila so kolena na tla, klečal je v tem hipu pred njo in ji objemal kolena. Niti besede ni bilo iz njegovih ust, a sepečalo je sreča, govorile so oči, klicale so roke: "Jaz te ljubim bolj kot solnce zemljo, ljubim tako kot je velik svet in kot je vse veliko!"

Stresla se je Marica in se je obrnila k njemu. In skrila je, česar niso povedala usta in je verjela besedam, ki niso bile izgovorjene. Njena glava se je sklonila k njemu, njene roke, te bele, mehke in toplice roke so se ovile njegovega tlinika, in približala so se majhna vroča ustna njegovim, ki so jih sprejela drheče in koprneče. Njeni dolgi lasje so se razpustili po tliniku in so zavonjali kakor roza, ko jo je poljubilo jutranje solece...

Pri Polaju je sedelo tačas nekoliko kmetskih pivev iz okolice. Težak dim se je valil po majhni sobi, iz zakurjene železne peči je uhajal vonj po premogu in kvaril zrak, da se mu je le težko privladit omi, ki je došel tja novo. Tem gostom je stregel oče Polaj sam, znal jih je najbolje zavatiti sam, vedel je, kako daleč se pri njih ne sme z besedo in znal jih je potipati za pravo žlico, da ni prehitro usahnila njih žeja. K njim ni puščal Milene, aka ni bilo prevelike sile, zlasti ne tačas, ko so postajali preglasni in so začele padati preprobate šale.

Milena je bila odšla kmalu popoldne v svojo sobico in se tam zaklenila. Bilo ji je danes že ves dan tako čudno pri sreca, kakor še nikoli. Da si je šlo vse po starem, vendar se ji je vsak hip zazdelo, da se mora kaj predrugati, ker ni vse v redu. A kaj ni bilo v redu, sama ni vedela. Prijela je to in ono reč v roke, ogledovala jo in jo hotela preložiti na drugo mesto, toda ko je že bila tam, je zopet videla, da je bil prejšnji prostor boljši ter jo je zopet prestavila. Dekle so jo zasedeno gledale in majale z glavnimi, čes, kaj ji je, saj ni bila še nikoli takšna. Popoldne pa ji je postal tako hudo, da ni mogla več prenašati navzočih drugih. Ko je bila sama v svoji sobi, omahnila na postelj in zakrila glavo v blazino.

Ko je trčal večerni prišla zopet v kuhinjo, saj se nozilni sledovi solza na ujenih očeh.

Ze dolgo ni bilo v Polajevi kuhinji tako tih in žalostno, kakor tiste nedelje zvečer. Kaj je pri neslo to mučno tivibro tja notri tako nenadoma, tako brez pravega vzroka, kdo bi mogel to ugotoviti?

III.

Temno je že bilo, ko se je vrnil Križaj v Brinje. Na mostu je postal in se naslonil na ograjo. Bi bil utrujen od slabe poti, noga ga skoro niso hoteli več nositi. Pod mostom je zasporno šumela voda, v trškem zvoniku se je oglašal čuk, a pri prvi hisi je brlela petrolejka, kakor bi bila oddajena na kilometer. Tam od sredine trga so prihajali na ulo nebrani glasovi fantovske pesmi, in iz neke gostilne se je glasila hororomika in se sklekovalo vlog po taktu.

(Nadaljevanje.)

Tomaž je slonel nepremično, ni se mu ljubilo dalje. Navadno je vselej krenil naravnost proti domu, kadar se je vračal s kakega izleta, a noči niti misil ni na dom. Današnji odločilni dogodek ga je tako razburil, da je vse vrelo in kipelo v njem. Neštivilno misli, druga nasprotuoča drugi, se je podišlo po njegovih možganih, bežalo mimo njega, da ni mogel ujeti nobene in si je ogledati natančneje. Načrt za načrtom se je poraja v njegovi duši; komaj se je spočel prvi v nejasnih konturah, že ga je izpodrinil drugi, prav tako nejasen in nepraktičen. Sedaj je bil zadovoljen sam s seboj in s svojim uspehom; a takoj za tem zadovoljstvom mu je leglo okoli sreca nenadoma nekaj težkega in tesnega. Solnčni žarki so se menjavali s senco in z dejstvom, vse se je mešalo, kakor aprilske dne, ki ga človek ne more biti ne vesel in ne žalosten. Kakšna bode poniad, kdo bi mogel to vedeti ob takšnih dneh?

Tenu je postajala vedno gostejska, vedno bolj se je odmikala svetilka, vedno motnejši so bili nje odlahajoči žarki. Samo voda pod mostom je sumela vedno enakomerno, ni se dala motiti od ničesar.

Tomaž se je premaknil, da bi stopil dalje. A tedaj je zaslišal bližajoče se stopinje, hitre ženske korake. Naglo se je naslonil nazaj in je stal ne-premično na prejšnjem mestu. Ko je stopal inimo njega, da ne bi ga bila zapazila, je spoznal Križaj v njej davkarjevo Berto. Težko je sopita, hoja je pričala o njeni dušni razburjenosti. Na koncu mostu so nenadoma utihnilne stopinje, govorito se je ustavila. Križaj je osupnil, nekaj mu je reklo, da sedaj nima ničesar takoj opraviti, zato je hotel natihomu oditi. A v tistem trenotku so se zaslišale druge stopinje, težke in skoro drsajoče. Postal je zopet in se stisnil ob ograjo. Mimo njega pa je stopal trgovec Kajdiž. Tudi njegove stopinje so utihnilne za mostom.

"Mlada, drobna Berta, ta punčka, kakor jo je imenoval Strel in pa starikavi, debeluhasti, napol je sivi Kajdiž! Interesantno, kako interesantno," si je mislil Križaj. "To je torej tista emanicipacija!"

"Tik ob ograji je stopal dalje in tihi, da se niso slišale njegove stopinje. Na tem prostoru ni smel več ostati, moral je proč, bodisi kamorkoli.

Ko je prišel do gostilne "Pri zelenem drevesu", je nenadoma krenil noter. Sam ni vedel, kako da so ga zanesle noge tja, kamor ni zahajil nikdar. V prvi sobi je sedejo nekaj trških obrtnikov, ki so se glasno razgovarjali med seboj ter si tožili o slabih časih, o draginji in velikih davkih. Nič več ni na svetu, namesto bankovcev kopija otrok, namesto egiptovskih mesnih loncev sum krompir in kislo zelje. Prej ob nedeljah črno vino in pečenka s solatiko, sladko in kislo, a sedaj sum kisla solatka brez pečenke in brez olja. Vino pa, da bi človek znored, aka bi mu ga kdo zlil za vrat. No, želudek, hvala bogu, vendar še ne skodd!

Samo za trenotek je Križaj postal v tej sobi, in že je slišal vse to. Mikalo ga je, da bi sedel za prazno mizo v kot. A v tem trenotku je prišla dobituhasta kmečka natakarica in mu je odpričrata v drugo sobo. Nehote je krenil noter.

Ako bi se bilo sposobilo, bi se bil Tomaž takoj vrnil, zakaj okoli podolgate, belo pogrenjene mize je sedela vsa trška elita, ki je navadno zahajala ob nedeljah v Polaju. Mučno mu je bilo in prekel je v tem hipu misel, ki ga je spravila nečaj čez ta prag. Toda ni se dalo pomagati, ujel se je bil sam, zato je bilo treba močno pretrpeti tudi to nepriliko.

Tudi v tej sobi je bilo že precej glasno. Rdeči so obrazi in svetile so se oči, po časih se je penilo vino, pod stropom se je valil dim.

"Le bliže, gospod kaneelist, le bliže! Vendar enkrat! Kam naj zapisemo?" je vpil kontrolor.

"Tukaj tik meni je lep prostor, kar zraven!"

Primaknil mu je stol in Križaj je prisledil. Z lahkim poklonom je pozdravil tudi druge.

Ivana je zardela do las, ko ji je podal kaneelist roko in sedel tik nje.

"Sedaj bono pa lahko kaj zapeli," je dejal davkar. "Gospod Križaj je bil prej učitelj, morda torej znati."

Križaj se je začel izgovarjati, toda pomagalo ni nič. Moral se je vdati in intoniral je ono znano: "Po zimi pa rožice ne cveto..."

Simpatičen tenor je imel Križaj. Njegov glas in njegovi, lepi dolgi lasje, oboje je bilo zelo nevarno žensko sreco. Dasi niso peli drugi gospodje bogve kako precizno, je bila vendar pesem s Križajevim pomočjo precej ubrana. Pritegnile so tudi navzoče dame, peli so vsi naokoli. Tako se je zgodilo, da se počutil Križaj v tej družbi kmanu mnogo bolje, nego si je mislil še pred nekaj trenotki. Potegnil je krepko iz čase, zardelo mu je lice, a od strani ga je grel ogenj iz Ivankinih oči, ki so bile neprenehoma uprte v njegov obraz.

Ko so dokončali prvo pesem, se ni dal tok več ustaviti.

"Še to!" je vpil kontrolor. "Še eno!" so zahivali drugi. In pelo se je dalje brez konca in kraja.

Med petjem so se odprla vrata in je vstopila Berta. Križaj se je ozrl. Bila je v obraz rdeča in lasje ob sencih so bili nekaj žurnščeni. Sicer se pa mirno ozira po družbi in prav tako mirno je podala Križaju roko, ko ga je ugledala.

"Lepo je od vas, da prideš vendar enkrat v našo družino," mu je dejala ter mu pogledala naravnost v oči. "Gotovo boste prihajali odzdej še večkrat, ali ne?"

"Ali je doma vse v redu, Berta?" je vprašal davkar. "Dolgo te ni bilo za nam!"

"Vse, papa! Morala sem dekli toliko naročiti za jutri zjutraj, da ne bo treba tako zgodaj vstati."

Križaj je slučajno pogledal Elzo. Zapazil je okoli njenih ust, komaj viden zaničljiv nasmej, a tudi trn v njenih očeh, ko je pogledala Berto. Ta je mirno sedla poleg odčeta in se je nedolžno smerjala, kazčo svoje drobne bele zobe, ki so se bliškali izmed ozkij, češnjevordečih ust.

(Nadaljevanje.)

Boljševska vladavina v prvi luči.

(Konec.)

Dokument št. 47. — G. G. S. Nachrichten Bureau, Section R., No. 17, 17. feb. 1918. — Svetu ljudskim komisarjem: Naš oddelek je dobil podrobne informacije, da so agitatorji petrogradskega sovjeta popolnoma spremenili značaj gibanja estonskih socialistov, ki so se spoznali tako daleč, da so proglašili tamošnje nemške veleposilstvne za zločince. Na povelje nemačkega generalnega štaba vam nalagam, da takoj povrnete vse odvzete pravice nemških veleposilstnikov na Estonskem in poklicne domov vse agitatorje. — R. Bauer, načelnik.

(Opomba. Iz tega pisma govorijo pogodbami za umore, kateri so sklenili boljševiki z anarhisti. Med navedenimi anarhisti so nekateri znani in zelo razviti značajni.)

Dokument št. 53. — Protivohunska pisarna v Stavki, št. 471, 27. jan. 1918. — Komisiji za pobiranje protirevolucije: Prejeli smo poročilo iz Finske o Grišina v Bakiju o protirevolucionarnem gibanju odvetnika Jonas Kastrena. Ta Kastren je v letih 1914—15 rekrutiral finske prostovoljske polke z nemškim denarjem in jih pošiljal v Nemčijo. Da bi ložje izhajal, se je izdajal za socialista, boljševika in pristaša delavskega nenečega garde. Mnogi naši sodrugi so dobili v njegovem pisarju denarno pomoč. Kastren je tužil pošiljal v Rusijo nemški denar za propagiranje boljševizma. Leta 1916 je ustanovil oddelek nemškega seminarja. Rekel je, da je predsednik Wilson natančno izjavil princip, na katerih je mogoče skleniti bodoči mir. Povdari je, da morajo možje, ki nislijo, vedeti, da se ne more ustvariti trajnega miru, če so njegove dobročine spisane v jezici in maščevalnja željnosti, mesto v želji po nemajani pravice in po splošnem blagostanju. "Nova doba, rojena v krv in med ognjem na bojišču v Evropi mora biti krščanska doba v resnicu in ne samo po jeziku. Leta, ki pridejo, morajo biti leta bratstva in skupnega namena. Mednarodna krivica mora prenehati. Vsi ljudje morajo biti opršeni tlačenja pogajalne sile. Neumestna razredna sovraštva in razredna tiranija morajo prenehati. Človeška družba mora biti organizirana na principih pravice in svobode," je govoril mr. Lauri.

(Opomba. Tenu ukazu so se boljševiki pokorili brez odloga. Iz drugih dokumentov, ki so že priobčeni, je razvidno, da je bilo kajzerjevemu Nemcem popolnoma lahko pri sreca, če so boljševiki obesili kakšnega ruskega kapitalista ali veleposilstnika, toda če so se boljševiki "tako daleč spozabili", da so vse zemljajo nemškemu grajsku na russkih tleh, tedaj je zaslišal nemški gospod v Petrogradi in grajskakom so bile takoj povrnjene vse odvzete pravice.

Dokument št. 48. — Protivohunska pisarna v Stavki, 22. jan. 1918. — Svetu ljudskim komisarjem: Naši agentje so iznašli, da so stopili v zvezo Poljaki, donski kožaki in francoski častniki in morila tudi zavezniški diplomatični pomočniki ruskih oficirjev, ki potujejo okrog kot navadni zameščari. Kastren je pravčasno uvel agentom, ki so ga imeli ubiti in pogbenil je v Veso, kjer je bil glavni stan bele garde.

(Opomba. Tenu ukazu so se boljševiki pokorili brez odloga. Iz drugih dokumentov, ki so že priobčeni, je razvidno, da je bilo kajzerjevemu Nemcem popolnoma lahko pri sreca, če so boljševiki obesili kakšnega ruskega kapitalista ali veleposilstnika, toda če so se boljševiki "tako daleč spozabili", da so vse zemljajo nemškemu grajsku na russkih tleh, tedaj je zaslišal nemški gospod v Petrogradi in grajskakom so bile takoj povrnjene vse odvzete pravice.

Dokument št. 49. — G. G. S. Section R., No. 151, 4. dec. 1917. — Komisarju vojaških zadev: Nas oddelek Vam tukaj pošilja seznam imen russkih oseb, ki so v službi nemškega inteligenčnega departmента (vohunske agenture): Sakarov, častnik prvega rezervnega pešpolka; Zanko, praporščak; mornarji Jarčuk, Golovčuk, Žuk, Ilinski, Cernjajevski, Polstnikov, Truščin in Gavrilov. Vse te osebe so stalno uslužbenke pri nemškem generalnem štabu.